

Sp 27

LEONIS BAVARICI

cum

AQVILA SARMATICA

Connubiale foedus,

AUGUSTISSIMIS SACRATISSIMISQVE

PRINCIPIBUS

JOHANNI TERTIO,

Poloniarum Regi,

Pio, Magno, Invicto,

&

MARIÆ CASIMIRÆ,

Poloniarum Reginae,

SERENISSIMAM ac CELSISSIMAM

THERESIAM CUNIGUNDAM,

Filiam Regiam, Poloniarum

Principem,

SERENISSIMO atqve POTENTISSIMO

PRINCIPI

MAXIMILIANO EMANUELI,

Duci Electori, Germaniæ Achilli,

Anno M DC XCIV. die XV. Aug.

Solenniter desponsantibus,

humillime gratulatur

JOHANNES SARTORIUS.

THORUNII

STANNO BRESLERIANO.

Historia p. 234. 1702

Celsissimo Principi,

Reverendissimo atque Excellentissimo Domino,

DOMINO

GEORGIO ALBRACHTO
DENHOFF,

S. R. I. Principi, Episcopo Præmisliensi,

Supremo Regni Cancellario,

Domino Gratosissimo.

BIBLIOTHECA

UNIV.

CRACOVENSIS

33.929. III.

N tanto honorum fastigio, nihil æ-
que Te commendat, **CELSISSIME**
PRINCEPS, quam amplissima
fortunæ compar animus, moderatio
ingens, tum rara magnorum mune-
rum comes, humanitas. Nam pul-
cherrimas illas dotes reperiri in Te, quæ Præsulem or-
nant, quæ Magnum Regni Cancellarium decent, nemo
ignorat. Et qui eas diffitetur, nec Gentem Tuam as-
sequutus est probe, nec Tua Merita recte expendit, nec
Senatoriam in Polonia Dignitatem callet sat pulchre.
Istud plane in Te est eximium, Benignitatis Comita-
tisque divina virtus, quæ tanta est, ut omnes Te meri-
to, tanquam beneficum ac salutare sidus Reipublicæ
venerentur, & in Clientela Tua suas fundari ac ef-
florescere sentiant felicitates. Etsi enim in alto positus
sis, infimorum quandoque necessitatibus misceri, par-
tem gloriæ non ignobilem æstimas, & benigno oculo
supplicum afflictam intuens sortem, omnem Tuam po-
tentiam miseriæ erigendæ impendis. Quæ singularis
Tua Virtus ita me erigit, ut Panegyrim hanc gratula-
toriam, auspiciis Inclyti Magistratus Thorunensis publi-
ce dictam, ad Tuos pedes venerabundus etiamnum de-
ponam, sat decoris illi accessurum confidens, si vel Tuo
Nomini inscriberetur. Cui enim Auctoritas Tua non
inpri-

inprimis gravis videatur, cum a tanto Antistite, ac
maximis rebus gestis emanet. Sive enim Regis men-
tem & sententiam explicas, Rege dignum Oratorem
Te præbes; sive in Senatu Reipublicæ consensum tue-
ris, hujus Auctoritas in Te relucere videtur; sive inter
magna Reipublicæ Capita versaris, ut augustus emi-
nes, ita omnium oculos in Te convertis. Quare sub-
jectissima, qua par est, cervicis inclinatione a Te con-
tendo, ut qualemcunque hunc sermonem, Celsissimo Tuo
Splendori se devotentem, gratiose accipias, & me, hu-
millimum servum, de Tua Gratia, hujusque beneficio,
de REGIS Clementia, certum esse jubeas, securumque.

REVERENDISSIMÆ CELSITUDINIS
TUÆ

Humillimus servus

Johannes Sartorius.

majestatem constare; Illi imperii, civibus obsequii
gloriam relinqui: prorsus, atque solis Principibus
imperandi, cæteris mortalibus parendi necessita-
tem natura fecisset. Nam quod plerique solo me-
tu contineri imperia censent, sub tyranno se vivere,
non sub principe produnt. Tiberiana hæc vox est;
oderint, dum metuant. Tuetur quidem ferrum prin-
cipem, sed melius fides. Violenta nemo imperia
continuit diu: planeque certum est, multos timeat,
quem multi timent. Rebellare docet regna, qui
semper terret: timorque ab ingenuis extortus, &
gravia reddit imperia, & invisa. Quo magis socor-
diam eorum irridere libet, qui præsentī potentia
credunt extingui posse etiam sequentis ævi memo-
riam. Nam contra punitis ingeniis gliscit autori-
tas, neque aliud tyranni reges, nisi dedecus sibi, at-
que illis gloriam peperere. Quare ita animum in-
duco, præter illam Numinis vim, *per quam Reges re-
gnant, & dominatores decernunt justitiam;* quen-
dam divinitatis sensum Principibus esse inspiratum,
ut vel cunæ puerorum in purpuram natorum, tacita
confessione fortis nostræ nos tangant; nec iis pare-
re indignemur, quos, priusquam lucem subeunt,
scimus nasci ut imperent. Nempe, in Principibus
natura reveretur beneficium suum, nec audet hære-
de maculoso dedecorare illustrem sanguinem, quem
parentibus impertivit. Quid? quod ipse sanguis
augustis facinoribus illuc stratus, pectus ignobile de-
dignetur: virtusque ipsa, a qua toties pulchre inca-
luit, malit illi commisceri, quam aut corrumpi libi-
dinum

dinum face, aut congelari ignavia, aut defidia veter-
noque marcescere. Quo fit, ut quemadmodum de
Pactolo ferunt, eum terras auri feraces sic eviscera-
re, ut ramenta pretiosi metalli in suum alveum de-
portet: ita & excelsus sanguis, transmissus per Re-
gum ac Principum pectora, ut fertile solum virtutis,
eosdem illos spiritus in filiorum sinum devolvat.
Etenim unde illa in Regibus immatura virtus &
præcox? nisi quia quod reliqui fiunt, gignuntur i-
psi, & quod cæteri discunt, id a parentibus nascen-
do exprimunt. Celsitudinem sanguinis pietas de-
corat, arcana vi civium animos flectens. Certum id
est, æstimatione populi principum auctoritatem sta-
biliri. Illa vero pietatis cum divinitate commercio
comparatur. Eam ut obtineret Zoroaster, a ficta
cum Homosi conversatione mendicavit: a Jovis
commercio Minos; a Saturni affectu Charondas; ab
Apollinis amicitia Lycurgus; a Minervæ societate
Solon; ab Ægeriæ frequentatione Numa; a Ve-
stæ inspiratione Zamolxis; a Gabrielis alloquio Ma-
hometes; omnes ab adscititia larva mentitæ divini-
tatis. Despiciunt hæc deorum monstra uni DEO vere
deditus Princeps. Novit se & regna soli DEO
subesse: hujus nutu & stare imperia, & everti. Hinc
primum bene regendi momentum a pietate arces-
sit, quæ illi quietem non concedit, nisi in centro.
Novit, reges a subditis impensius coli, qui impensi-
us Deum colant: hinc eos trahere formam obse-
qvii, cum ita statuunt, non sibi diligentius paren-
dum mortali homini & caduco, quam ipse Regis æ-
terni

terni decretis obtemperet. Ultimum illi complementum virtus impertit, si cum natura Principis tam apte consentiat, virtus ut in naturam pene transferit, natura in virtutem. Habet hoc proprium excelsa Principum conditio, ut eorum acta agendorum sint regulæ, & qua procedunt ipsi, cives pulcherrimum arbitrentur, se mox sequi debere. Ad exemplum Principis orbis componitur; ut vestigia huius fuerint, sic se habebunt civium passus. Illuc concurrit subditorum industria, quo præcesserint Imperantium exempla & facta. Nam qui demissi in obscuro vitam agunt, si quid socordia commiserit, pauci sciunt; fama atque fortuna eorum pares sunt: at qui magno imperio præditi, in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxima fortuna minima licentia est. Fit inde, ut quicquid faciunt Principes, præcipere videantur: & quod non valent imperiis, expugnent exemplis. Si temperantiæ studuerit Princeps, emaculabit luxum populus. Si fortitudine incaluerit; ecquis ignaviæ gelu concreset? Justitiam administrabit; quis temerarius in scelera ruet? Uterur clementia; quis excandescet furore? Vigilans fuerit; quis impune in pericula stertet? Veritatem amabit; cedo assentatorem, qui per alterius famæ ruinam audax grassetur ad propriam?

*Scilicet in vulgus manant exempla regentum,
Utque ducum lituos, sic mores castra sequuntur.*
Mittamus verborum ambages, Auditores, verba
factis illustremus. Qui Sacram Regiam Majestatem

tem Tuam venerabundus intuetur , Potentissime
Poloniarum R E X , Domine, Domine noster Cle-
mentissime, illumqve apud socios Reges amorem,
apud exteras gentes venerationem, apud cives Tu-
os obsequium, apud barbaros hostes terrorem, alti-
us secum expendit, haut invitus meæ sententiæ ad-
jiciet calculum. Et collata & innata Majestas Tu-
am purpuram decorat. Illam genti Sarmaticæ, hanc
gens Sarmatica Tibi debet. Utramqve accepisti, ut
Patriæ filius, utramqve jam obtines ut Patriæ Pater.
Si Tibi in hæreditario regno nasci contigisset, re-
gnum Tuum acceptare, non fortunam duxisses, sed
debitum; nec Te magnum orbis credidisset, quem
fors nascendi creasset Regem. Nunc vero, quia il-
lud Regnum, quod nulla ratione hæreditati debe-
batur, ad Te delatum est, neminem non in admira-
tionem rapis Tua virtute; nec est ullus, qui dubitet
maximum Principem Te haberi, qui tam liberrimæ
gentis censura dignus judicatus es, ut, quot civibus
Tuis, tot dominis imperes. Quanquam, quod Ma-
jestati Tuæ decus afferat, non solius Reipublicæ, sed
naturæ Tuæ beneficio debes. Quis enim mihi non
assentiatur, virtutes omnes in augustissimo pectore
Tuo domicilium posuisse? Illud quidem in aliis ex-
perimur, iis angustiis circumscriptam esse hominū
mentem, ut non nisi ægre plures simul virtutes ad-
mittat, & vix etiam Heroes singulos, virtutes sin-
gulæ commendarint. Domitor Asiæ Alexander a
magnanimitate pridem Magni nomen indeptus est:
cœterum idem ipse ingentia animi bona, illam in-
B dolem,

dolem, qua omnes Reges antecessit; illam in subeundis periculis constantiam; in rebus moliendis efficiendisque velocitatem; in deditis fidem; in captivos clementiam; in voluptatibus, permissis quoque & usitatis, temperantiam; haut tolerabili vini cupiditate fœdavit. Prudentia in rebus gerendis Fabium Cunctatorem nobilitavit, sed nec effugit timidi famam. Versatur in omnium ore iustitia Aristidis, sed idem in persequendis inimiciis intemperantior, iustitiæ laudem exilio Themistoclis obscuravit. Fortitudinem Cæsaris subactus orbis prædicat: dehonestant cupiditates, quibus se constringendum, ille tot gentium victor animus mancipavit. Summus fuit in Pompejo rerum omnium modus: prudentia deesse visa est, illaque sagax venturi temporis interpret, cautio. Ita dure restrictæque nobiscum egit natura, ut in summa significatione propensissimæ voluntatis, animus ille parcus, suorumque bonorum tenax, novercam proderet.

Noster JOHANNES III. Principum glorias in compendium traxit, Antecessorum laudes coegit in proprias, Majorum splendorem geminavit in suo: & tantum unus in suæ vitæ contulit apparatus, quantum generosæ claritatis numerosissima multitudo discerpfit in partes. Enimvero, non se illi virtus per partes infudit, sed cum se totam in pectus heroicum demisisset, illius amplitudinem vix implevit. Quis ille fundus, & quæ omnino in mente Regia tanta capacitas? & tamen recensere singula animi ornamenta, quorum splendore viri Principes in memori-

moriam posteritatis summa cum laude immigra-
runt: reperiēs, quæ illi partita sigillatim non nisi æ-
gre totis animi viribus occuparunt, ita JOHAN-
NEM TERTIUM acervatim comprehendisse, ut
uno complexu partes omnes devinciret. Deside-
ras pietatem? Ea vero maxime in Illo effulget, non
inducta ad speciem, non ficta ad fraudem, non ad
aucupium instituta; sed sanguinis & succi plena;
tam procul a fastu, quam a simulatione remota.
Prudentiam demiraris? & illa jam olim in adole-
scente se feliciter adeo extulit, ut videretur in æta-
te immatura, suam maturitatem & canos consequu-
ta. Sciscitaris de fortitudine? hostes consule, ac-
ceptis tot cladibus mitigatos. Atque ille tot palmis
clarus, quot bellis petitus, perpetuus sui victor exi-
stit. Adjunxit quippe ad fortitudinem militarem,
illam aliam paccatam atque domesticam, qua nec
animum in victoria extulit, nec passus omnino est
modestissimos mores nimia felicitate corrumpi.
Triumphavit plus vice simplici, neque tamen quic-
quam de modestia singulari hæc diuturna fortunæ
indulgentia delibavit; nec aliena calamitas, nec fe-
licitas propria majores ei spiritus attulit; cum ejus-
dem esse non crederet, invictos exercitus campo
fundere, & insolentia victoriæ domi confundi. Sæpe
malevolorum perfidia laceffit fuit; ita coercuit,
ut in pœna decernenda non animum ulciscientis,
sed emendantis duntaxat præ se ferret. Siquidem
ultionis contumeliosissimum genus est ratus, non
esse visum dignum, ex quo peteretur ultio. Qua
qui-

quidem moderatione tam incredibili, cum virtutes
cæteras sic illustrarit, ut nihil illi ad summam lau-
dem deesse possit, mirari defino, quid ita plus vide-
atur uni Clementiæ, quam cæteris detulisse. O
mentem Regiam! non illam quidem virtutum se-
dem, sed si dicere fas est, ex virtutum omnium con-
centu compositam. Quod Drusus olim nimis am-
bitiose optabat, Tibi rectius, *Augustissime* REX,
quærenda est Regia, in quam liber ab omni parte
prospectus pateat, quia nihil agis, quod cum laude
patere non possit. Hoc unum Tibi non licet in
summa fortuna, latere ut possis. Tua Te virtus or-
bi prodit, quodve prohibere non potes, factis tan-
gimus.

Factis omnino cuncti tangimus. Loqvuntur
tacita communis Patriæ suffragia, quam altas radi-
ces apud singulos egerit excelsissima indoles Tua,
dum Sacra Sanctaque Majestate socios in amore, cli-
entes in fide, cives in obsequio, omnes in Tui reve-
rentia defixos habes. Nec immerito. Habent e-
nim, (de Tuis primum Civibus mihi liceat loqui)
habent in Te non modo optimum Regem, sed Pa-
rentem plane piissimum, talem nempe, qui preti-
um acciperet, quo nullum dignius Principe, omni-
um puta amorem & pectora. Quam quidem glo-
riam jam pridem Tibi publica fama asseruit, non ea,
quam servilis genuit adulatio, quam educat artifici-
um, quæ pretio venalis est. Meliorem originem
ducit communis de Te opinio, nascitur inter egre-
gia Tua facinora: eorum est beneficium, quod vi-
vit,

vit, quod ubique colitur, per omnium ora volitat;
eamque ob causam virtutibus Tuis non extortam
metu, non redemptam pretio, sed amore volunta-
riam, & fidelem operam præfert. Quid? quod Ma-
jestatis Tuæ splendor intra Sarmatiæ fines condi ne-
queat, sed fulgidissimi instar sideris nativæ Serenita-
tis radios quam latissime spargat, exterorum Prin-
cipum, Regum, Imperatorum affinitatibus intermi-
stus. Concaluit gaudio pectus nostrum, dum pau-
cis retro annis, *Serenissimum Filium*, JACOBUM
LUDOVICUM, auspiciatissimis cum *Serenissimæ*
Principe, HEDWIGE ELISABETHA AMA-
LIA, *Comite Palatina Rheni, Bavarix, Julix, Cli-
viæ ac Montium Duce*, nuptiis, in maximorum,
quotquot Europa veneratur, Principum affinitates
immigrasse intelleximus. Nunc recens ac vocalior
nos incescit lætitia, posteaquam Te Sibi Socerum
expetit *Fortissimus Germaniæ Achilles*, MAXIMI-
LIANUS EMANUEL, *Utriusque Bavarix, &
Superioris Palatinatus Dux, Comes Palatinus Rheni,
Sacri Romani Imperii Archidapifer & Elector, Land-
gravius Leuchtenbergensis*, Principum sui seculi Phœ-
nix. Hæc nimirum sunt præmia Tuæ Pietatis, *Cle-
mentissime* REX, hæc sunt digna rarissimarum Vir-
tutum Tuarum redhostimenta, quæ benigna manu
in Te confert propitium Numen, ut tali ex pretio
æstimemus Merita Tua, a DEOque nobis datum Te
polliceamur, quem tanta felicitate exornat DEUS.
Merito proinde in publicas aggratulationes solvun-
tur Tui, conceptamque animo lætitiā vultu pro-
dunt.

dunt. Prussia inprimis lacertos movet, atque in ea metropolis hæcce, quæ ut fidelitate erga Regem suum stat illibata, ita communem gestientis Patriæ lætitiâ suo calculo probat; simul autoritate, qua pollet, solennes in hoc Musarum domicilio nuncupandos applausus decrevit, qui tantæ quidem Nuptiarum festivitati suo jure debentur. Vos, *Magnifici Proceres*, quorum auspiciis splendidissima hæc panegyris est coacta, Vosque *Auditores omnium ordinum Honoratissimi*, favete lingvæ, mihiqve *de Hieroglyphico Leonis Bavarici cum Aquila Sarmatica conubio* differenti, adeste æquis animis, affectibus, censuris. Me audentem hac in cathedra pietas fecit, qui fatius duxi quomodocunqve dicere, quam, cum non dicere flagitium est, tacere velle.

Upsit Aquila Sarmatica Leoni Bavarico, ætheris Hera Heroi terrarum, par pari. Quam venuste sacro huic fœderi servit inscriptio: *Thalamo junguntur eodem*. Leonem & Aquilam tria præ cœteris animantibus clare commendant; Ortus, Habitus, Indoles. Iisdem ex fontibus sua Serenissimis Neo-nymphis encomia constant. Leonem fortissimis parentibus genitum, apertis oculis nasci, Lucarinus observat; ita prudenter ordinante natura, ne quidquam primum sui sub ortum caligaret princeps oculus, cujus mox obtutum cœtera animalia formidarent. Neqve dispar Aquilæ ortus. Nascitur parentibus fortissimis, nido inter abruptas rupes posito. Nescit hebetatam oculorum aciem. Irretortis oculis

oculis Solem aspicit, tum demum genuina proles
habita, si parentum ungvibus Soli exposita, neque
fulgorem illius defugerit, neque caligaverit ad im-
mensum lumen. Respexit huc solertissimus Vates,
Aquilæ pullis ad Solis discum periclitatis, nequid-
quam tamen declinantibus visum, talem a contrario
superaddens epigraphen: *Degeneres animos timor
arguit.* Alter vero, doctissimo carmine rem ita ex-
pressit:

*Cernis, ut alituum princeps, fulvusque Tonantis
Armiger, implumes & adhuc sine robore natos
Sollicita refovet cura, pingvisque farinæ
Indulget pastus: mox ut cum viribus alæ
Vesticipes crevere, vocat si blandior aura,
Expansa invitat pluma, dorsoque morantes
Excipit, attollitque humeris, plausuque secundo
Fertur in arva, timens oneri, & tamen impete presso
Remigium lentans alarum, incurvaque pinnis
Vela legens, humiles tranat sub nubibus oras.
Hinc sensim supera alta petit: jam jamq; sub astra
Erigitur, cursusque leves citus urget in auras,
Omnia pervolitans late loca, & agmine fætus
Fertque refertque suos vario, moremque volandi
Addocet. Illi autem, longa assuetudine docti,
Paulatim incipiunt pennis se credere cælo
Imparidi. Tantum e teneris valet addere curam!*

Gentilitius Leo Bavaricus quantum augustis nata-
libus portendat felicitatis, quis non facile intelligit,
qui consilium naturæ & vim, ut in animalibus cœ-
teris, ita procreandis liberis eam esse cogitet, simi-
lem

lem ut sibi foetum effundat parens, seq; in eo quodammodo repræsentet totum. Rapimur, *Auditores*, cupiditate immortalitatis. Hanc ut conciliare nobis memoria recte factorum, monumentorum magnificentia, æris marmorisqve perennitate, omni industriæ genere ars studet; sic natura non rudia hæc tantum vestigia hominis, non emortuum, non exterius, non caducum simulacrum quoddam, sed expressam, intimam, vivam, spirantemq; in proge-
nie imaginem parentum informat, ut perennem in illa vitam feliciore conatu propaget. Spirat sane in prole genitor, cernitur in vultu, auditur in voce, in factis agit, in virtutib9 commendatur. Quamobrem vitam primum parentibus debeant liberi quidem; sed vitam deinde liberis quodammodo parentes debent. Hi delibata particula quadam sui, vitæ primitias, dum viverent, filiis dedere; illi vegetum ævi robur procreatoribus pene redivivis, & quasi de morte triumphantibus etiam post funera restitunt. Hi naturam suam, ingenium, mores, infantis infusos corpusculo texerunt; efferunt illi in apertum eadem, neqve jam sibi, quam parentum æternitati ætatem agunt. Itaque speculum FERDINANDI & HEINRIETTÆ ADELHEIDIS Parentum MAXIMILIANUS EMMANUEL est, cui parem ac geminam tum corporis, tum animi præstantissimi formam eo ingenerarunt expressius, quod & Principum sanguis constat fere sibi, neq; ab eximiiis parentum dotibus, nisi ægre deflectit; & eandem prope ad miraculum effingit multiplex & inusitata
pla-

plane ejusdem sanguinis communio. Atque ut magnum istud est, haurire vitam ab eo sanguinis fonte, quo nobilior esse non potest; ita majus omnino, ejusdem sanguinis ardore ad omnem virtutis præstantiam exardescere; maximum, illam ipsam sanguinis celsitudinem a virtute unica repetere. Hæc vero Tua laus est, *Potentissime Elector*, sic excoluisse omnes naturæ dotes, ut ignoremus, plusne illa Tibi debeat, quam Tu ab illa acceperis. Quicquid Bavarico, quicquid Austriaco & Sabaudico sanguini, a quorum altero Genitores Tuos, ab altero Genitricibus, multa annorum serie repetis, generosissimæ virtutis incoctum fuit, pleno alveo in Te confluisse miramur. Tu *Ludovicos quartos*, Tu *Othones Magnos*, Tu *Ernestos*, *Albertos*, *Wilhelmos*, *Maximilianos*, (at quanta Parentum Majorumque Tuorum nomina!) attigisti gloria, æquasti felicitate, fama ac virtute superasti. Vix in lucem exclusus, patentibus oculis, ut Leonem decet, ferebaris ad virtutem: unam hanc appetebat intenta oculorum Tuorum acies. Nihil invenit moderatorum manus in indole Tua, quod vel emendaret, vel evelleret. Anticipaverat omnia præcepta disciplinæ, illa naturæ ignea vis, qua a primo Tui ortu ad verum & immortale decus Tua sponte grassabaris. Quam multos reliquisti ad carceres, qui idem Tecum stadium ingressi fuerant; reliqui, qui Te sequuti sunt, quam longo intervallo vestigiis Tuis inhæserunt. Omnes non ingenio tantum, quod facile creditum, sed labore etiam & diligentia vicisti, quia magis intererat Tua,

D

quam

quam cœterorum ad virtutem eniti. Quid ita? quoniam privatorum virtus in usum privatum redundat: ex Tuis laboribus vix ullam hodie Europæ aulam noverimus; quin fructum aliquem sibi polliceretur, hæc quidem jucundi, commodi alia, ista honesti. Macerasti florem ætatis pertinaci labore; & prætextatos admodum annos, quos inter nutricum blanditias plerique transmittunt, Martios inter pulveres extraxisti. Quod eo magis mirum videtur, quia in tanta laboris contentione nihil video, unde urgeri possis, nisi generosa quadam & nobili in omnibus excellendi voluntate. Quosdam inopia ac temporum diritas ad laborem compellit; Tu Princeps es. Quosdam severitas ac supercilium magistrorum; quibus Tu magistris usus es, haut tantum jus sibi arrogare sunt ausi, quin sæpius Te Principem esse meminerint. Et tamen cum Princeps sis, cum parendi nisi voluntaria necessitate compellaris, ea magis magisque assiduitate flagrasti, ut privatos omnes non minus diligentia quam dignitate superares. Recte enim illud de vetere Persicorum disciplina Principum Tuum fecisti, uti nunquam, nisi labore attritum defessumque corpusculum, cibo ac somno recreares. Ejusmodi illa priscis temporibus fuit vetustissimorum Heroum, ac celeberrimorum Principum educatio. Sic apud Chironem Achilles, flosque Græciæ maxime totius, durissime olim minimeque luxata disciplina habiti feruntur. Et, ut a fabulis discedam, ab iis tolerantia ac virtutum primordiis ad tantum splendorem Alexandri
fortu-

fortuna progressa est. Nec dissimilia utriusque A-
fricani fuerunt sub fortissimis parentibus rudimenta
militiæ. Per hæc eadem Hannibalis virtus summum
in bellicosissimæ gentis, ac potentissimi imperii ter-
rorem excreverat. Quorum omnium gesta atque
præconia, non, quemadmodum facere Oratores
amplificando siveverunt, Nostri illius laudibus eti-
am aliquanto minora constituam. Salva cuique sua
sit virtutis ac dignitatis existimatio. Non est hujus
præsertim ingenii, ac tenuitatis meæ, præstantissi-
morum hominum dissimillimis in rebus similem
fortassis gloriam atque industriam contendere. Sed hoc
tamen non dissentientibus ullis obtinebo, vix quen-
quam extitisse, qui asperrimis tempestatibus, aut pul-
satus crebrius, aut violentius laceffit, usque eo con-
stanter fortiterque discussis ac superatis omnibus e-
merferit. Hærent adhuc in animis nostris exulce-
rata tempora, cum quibus vicinæ Germaniæ erat
conflictandum. Fremebant omnia armis virisque;
quocunque aspiceres, gliscebant exitiales bellorum
flammæ. Quid tum postea? atque hac ipsa concla-
mata tempestate amisit subito Parentem Noster,
hoc ipso afflictior, quod cum ætatem regiminis, ab
Aurea Bulla definitam, nondum attigisset, sub tute-
la Patruī viveret. Emergit tamen sese feliciter ma-
lis hisce, & ita emergit quidem, ut Illius auspiciis Ger-
mana Soror, *Serenissima Princeps ac Domina, Domi-
na MARIA ANNA CHRISTINA* in Potentissi-
mi Galliarum Delphini Thalamum; Germanus
Frater, *Serenissimus Princeps ac Dominus, Dominus*
JOSE-

JOSEPHUS CLEMENS, in Electoralem ac Archiepiscopalem Coloniensem, tum nuper admodum in Episcopalem ac Principalem Terræ Leodiensis dignitatem; Ipse in fasces Hæreditarii Electoratus, quodve Austriacæ Domui acceptum ferendum est, in perpetua hodie Belgii Hispanici gubernacula, splendidissime succederet. Talem scilicet ortum sibi vindicat Boicus sanguis, ex hoc ungue noscitur Leo Bavaricus, vel solo hoc nomine magnus dicendus, quod in tanto potentia ac fortunarum fastigio, parem sibi ab Aquilarum connubio gloriam peteret, ne illis quidem regionibus terminandam, quas altissimo volatu Regia isthæc transcendit avis. Fa-temur, *Serenissime Elector*, ad splendorem Electoralis thalami nihil illustrius accedere potuisse, quam ubi Romanam sequutus Aquilam, consummatissimi exempli Principem, MARIAM ANTONIAM, LEOPOLDI *Imperatoris*, ad invidiam Magni, Filiam, Tibi Conjugem expeteres. Nihil non in tanta Domo augustum. Fœcundissima Archiducum, Regum ac Imperatorum mater Austria, hæreditario semper jure, per *Rudolphos & Albertos, Fridericos & Maximilianos, Carolos & Matthias, Ferdinandos & Leopoldos*, inoffensam ad hæc nostra tempora transmisit felicitatem. Sed quia tantum pignus cœlum repetiit, cœlum vicissim Tuo Thalamo velificatur, parem decedenti Aquilam surrogans. Illa enim ex gente novam Tibi Electricæ elegit Cœlum, cujus quondam Principis regiam, nunc primi Antistitis sedem, erexit nidus regnatricis avium.

um Aquilæ, felix nascentis imperii omen. A nido nomen adepta est civitas, avis insigne regni permansit. Quicquid in generosa hac Gente vides, Aquilam spirat. Frons, oculi, vultus, robur, genus, ingenium. Reliquarum gentium est, niſtare ad Ma-
jestatis splendorem; huic aqvilinum & viſum & motum indulſit natura. Libertate nativa gaudet: hac munita cœlum petit: clare factorum memori-
am non a gleba telluris, ſed inaccessæ gloriæ cacu-
minibus petens. Jam vero in natales Electricis Sponſæ operoſius inquirere, & temerarium foret, & inſolens. Verſatur in publica luce Parentum vir-
tus, quorum ſanguine ita vivit, ut iidem Ipli Ejus in moribus vivere videantur. Præclarum eſt nobi-
litis ſtemma, cum non modo ſanguis, ſed etiam virtutes ad poſteros tranſeunt: præclarius, ſi virtuti ſuffragium forma addiderit; quæ licet fortuita & inania putentur, tamen plurimum venerationis ac-
quirunt. Ædes exquisitius cultæ indicium faciunt non ignobilis hoſpitis. Species corporis eſt quod-
dam mentis ſimulacrum. Atque ut ſumma eſt de-
formitas, cum a formoſo vultu degenerat animus; ita ſuprema eſt pulchritudo, cum venuſtati frontis reſpondeat majeſtas animi. Talem vero natura ef-
formavit *Sereniſſimam Electricem*, ut & virtutem for-
ma, & formam virtus decoraret.

*Innato fulgore nitet, ſunt lumina Solis;
In roſeis eſt forma genis, ſunt frontis honores:
Ridet in ore Venus, decor in cute, purpura labris;
Splendet ebur collo.*

E

Dice-

Dicerem libenter, in frõte Ejus omnem veris pulchritudinem efflorescere, omnes in ore gratias innatare, velut in portu. Taceo reliquos faciei ductus, tam affabre, tam ingeniose a natura expressos, ut nulla artificis manu satis feliciter pingi, ne dum ad aures deferri possint.

Sed, quo magis Aquilarum & Leonum ortum contueor, hoc me amplius in sui admiratione defixum tenet suppar illorum Habitus. Et Leo quidem, quantus quantus est, ita comparatus est corpore, ut singulæ partes summæ fortitudinis sint indicia. Patens vultus, pectus validum, juba per armos & colla rigescens, latera robusta, ungves cataphracti, oculi terribiles, cunctabundus incessus, quodve caput rei est, os intrepidum. Acute Seneca: *Impetu acer dicendus est leo, speciosus ex horrido, cujus hic decor est, non sine timore posse aspici.* Quod adeo vere mihi dixisse videtur, ut vel præ senio viribus effoetum, faciei tamen majestas commendet, juxta istud Poetæ:

— — — — — *Qualis Leo rupe sub alta*

Quem viridem quondam silvæ montesq; tremebāt,

Jam piger, & longo jacet exarmatus ab ævo,

Magna tamen facies, & non adeunda senectus.

Idem prorsus aquilæ, quod leoni ex habitu decus. Fulminantes oculi, rostrum ferox, alæ prægrandes, pectus torosum, ungves solidi, volatus udam tellurem despiciens, & vel contumacissimas inter cœli injurias Solem petens. Nam, quæ Poetarum fabulas sapiunt, sponte prætereo. Quale istud est, defunctorum Imperantium animas ejus remigio in

cœ-

coelum portari, esse Jovis armigeram, tela trifurca a
Vulcani sociis inter Ætnam fabricata illi perferre,
& sexcenta id genus. Tetigit hæc commenta niti-
dissimus Vates, dum canit:

*Qualis ubi si forte Jovis, si forte deorum
Conciliis agitata sagittifer imminet ales,
Nunc spissum transverberat aera, nunc cata tendit
Per vada, per spelæa, per insolitos secessus,
Mulciberisque petit limen, tum Brontea rostro
Arma rapit, rapit arma, poloque asportat herili.*

Talis quidem est animalium habitus: nobis Princi-
pum vultus videndi sunt. Boicus Leo parem in
Te, *Serenissime Elector*, sibi Habitum vendicat. Pro-
posuit in aditu veluti atque vestibulo natura faciem
eximiam, ac dignitatem oris: educatio integritatem
& pudorem addidit, unicum pulchritudinis præsi-
dium atque ornamentum. Illa nobilitatem collo-
cavit in atrio inter infinita Majorum Tuorum stem-
mata; hæc probitatis erexit imaginem, cui nobili-
tas ipsa sese submitteret. Illa præstantem hanc in-
dolem, hæc indoli virtutem induxit. Illa denique
felicissimum ingenium prope ad miraculum natu-
ræ tribuit; educatio omni scientiarum cultu libera-
liter ornavit atque instruxit. Fuit illa ambitiosa con-
tentio naturæ cum educatione, Tuæ gloriæ toto co-
natu allaborantis. Utra vicerit, nihil interest, quia ad
Te unum triumphi & victoriæ gloria pertinet. Da-
mus tamen primum naturæ locum, quia prima ma-
num operi admovit. Et quidem illa Tuæ frontis
majestas, quam primum oculis subjicit, satis osten-
dit,

dit, sanctissimos recessus hoc aditu claudi, usq; adeo mentem sacro quodam sensu venerationis implet ac occupat. Nec mirum, si vultus Principis spiret majestatem, & amorem inspiret pulchritudo Tua: si recte sentire volumus, imago virtutis est in vultu Tuo sese pingentis. Etenim ille candor fusus æqualiter in omnes oris partes, ac molliter intermiscanti rubori subtractus, innocentia color est, sed vividus & nitens, quem nulla conscientia suscepti dedecoris polluit. Quid dicam de conformatione corporis? cui pondus & tarditatem ademit celeritas ingenii, molem subtilitas, maturitas inconditos motus, venustas indecoros. Quicquid agis, decet; idque eo magis, quod totam palæstram corporis naturæ debes. Nimirum illa sui operis conscia, in structura membrorum Tuorum, non ausa est vitium facere, quæ tot virtutibus domicilium elaborabat. Aptabat manum gladio, linguam imperiis, frontem majestati, oris totius suavitatem veluti aram amoris publico consecrabat. An igitur errare potuit in tam egregio opere, quæ similitudinem pulcherrimæ mentis sequebatur; in qua nihil intueri poterat, præter lineamenta virtutum? Leonem spirat vibrantis oculi jactus acer, & grato quodam fastidio imperiosa frontis severitas. Intrepidi oris alacritas, vegetusque modus indicium affert actuosæ mentis, corpus suum fatigantis. Nec tamen molliorem habes idcirco conjectum oculorum: poteris, cum voles, adducere supercilium, exercere severitatis telum, & jacere fulmina. Jam vero in Tua laude non tantopere

pere posuerim dignitatem illam oris, heroicum vultum, nervos, lacertos, robur, quæ tamen Imperatoribus priscis præcipuum decus attulerunt: nisi robustior multo erectiorque, ac prope divina mens e vultu Principis, totoque corporis habitu emicaret. Vos hic appello, Electorales Ministri, quibus Principis animus patet, Vos exterarum gentium Legati; Vos, quibus arcana provinciarum negotia Princeps concredidit, vestra hic judicia, aut quotidianas potius admirationes exponite. Quis facile extitit aut maturior ad judicandum, aut ad providendum perspicacior, aut ad intelligendum celerior, aut acutior ad excogitandum? Perplexæ & impedita occurrunt; acies ingenii explicat: obscura? illustrat: lubrica? firmat: improvisa? occupat. Quis robur illud animi non obstupescat, quod gravissimarum rerum molem ita sustinet, ut ne nutet quidem? Quis amplitudinem, quæ varietatem innumerabilem ita comprehendit, nihil ut perturbetur? Quis tranquillitatem, quæ continuis negotiis ita patet, ut otiosi prope perpetuo videatur? Ecquis in mandatis prudentiam, gravitatem in responsis, consilium in deliberationibus, in civium postulatis memoriam, providentiam in futuris, in omnibus mentem humana majorem non suspexit? Hæc sunt, *Auditores*, quæ in tam egregio Principe quotidiano usu mirantur Bavari; focii sinceris laudibus gratulantur; formidant, si qui sunt, æmuli; omnes conspirantibus sententiis profitentur: ut neque adulationis adhærescere suspicio queat in tanta celebritate, neque

amplificandæ rei locus in tanta excellentia relin-
quatur.

Nobis vero gente vel animo Prussis, deprædi-
candus omnino est Aquilæ Sarmaticæ habitus, lau-
danda oris corporisque venustas, in Heroïna Electri-
ce præfulgens. Quem enim non percellat expli-
catæ frontis augusta dignitas, Regia oculorum su-
perbia, lepores gestuum, verna genarum jucundi-
tas, oris constantia, illa deniq; serenitas per omnem
vultum comiter sparsa. Qui habitus ut Heroïnas
potissimum decet, tum nescio quid grandius ejus
animo insinuaverit natura parens, quod & inter
blandientis fortunæ illecebras enubilatam faciem,
& inter indignantis minas eundem vultum decore
observet. Pudeat sciolos, quorum vox est: incapä-
ces esse fœminas virtutum heroïcarum, ineptas re-
bus graviter masculeqve gerendis. Privatarum mu-
lierum ea est ignavia, ut exinde audiant lequior se-
xus. Pro illustribus fœminis loqvuntur monumen-
ta historica: contrarium evincunt, incomparabilia,
Heroïnarum fortissimarum, exempla. Neqve vero
mihi opus est externis testimoniis immorari, aut ad
Amazonum abire patriam: habemus in Te, *Serenis-
sima Electrix*, Assyriorum Semiramidem, habemus
Romanorum Camillam aut Clæliam, quas si fortitu-
dine non exuperas, habitus tamen præstantia asse-
qveris. Refers quippe vivam Reginæ Matris imagi-
nem, *MARIÆ CASIMIRÆ*, incomparabilis He-
roïnæ; & ita quidem egregie refers, ut propemodū
ad ungvem exprimas. Reginæ vero dum recordor,
Aqui-

Aquilam videre mihi videor, quæ cum infert sese in tractus nubium altissimos, eosque volatu arduo superat, ita cœteros alites, Ista principes fœminas vincit, ut paucae omnino sint, quæ non perinde & Illius sublimitatem mirentur, & sequi se posse desperent. Sed prudentius fuerit Reginae laudes venerari intactas, quam arida jejunaque dictione atterere. Sufficiat prudentioribus, ex Matrum ingenio judicari filias, cum dicente Lyrico; *Fortes creentur fortibus & bonis; nec imbellem feroces progenerent aquilæ columbam.*

Hic vero mare quoddam enavigandum mihi occurrit, dum Leonum & Aquilarum indolem cogito, tantumque non Poetarum imitandus videtur mos, qui delati in grandia, centum sibi ora & voces totidem consveverunt optare. In vanum id quidem: cœterum ut gravitatem oneris, quod subierunt, & impar amplitudini rerum virium robur, profiterentur. Hoc tamen me ingenue fateri oportet, velle me hic lampada tradere, & quæ sequuntur, alterius facundiae narranda relinquere. Neque enim satis in ea, aut vox, aut sermo, aut oratio durat; & spiritus ipse propemodum fugit dicentem. Usque adeo magna restant, quæ dici debent; tangenda saltem, dum multitudo obruor, & ad clepsydram damnatus, brevitatem confector. Instruxit natura Leonis indolem egregiis dotibus, ut nec sagacitatem illius mirari, nec magnanimitatem & justitiam satis efferre queam. Maxime tamen illi impressus est character Vigilantiæ, Fortitudinis, Clementiæ. Vigilantiam

tiam somnus indicat, quem elevatis palpebris capit:
unde Zinckgreffio nata epigraphe: *Parte tamen vi-*
gilat; prudentissimo vero *Saarvedrae: Non Majesta-*
te securus. Fortitudinem prodit rugitus terribilis,
pugnæ prænuntius; mox pugna cruenta cum for-
tissimo quoque commissa. Ignominiam judicat
cum inferiore componi: scit eum sine gloria vinci,
qui sine periculo vincitur. Eleganter Poeta:

— *Imbelles vitulos mollesque juvencos*

Transmittit, magno furor est in sanguine mergi,

Nec nisi regnantis cervice recumbere tauri.

Orta hinc seges nitidissimis Vatibus, quorum alter
Fortitudinem Leonis hoc lemmate notavit: *Fas est*
opponere pectus; alter imperterritum animum tali
hemistichio expressit; *Nullius pavet occursum*. Cle-
mentiam denique testatur mitis animus, qui ut ad-
versantes belluas ingenti furore aggreditur: ita im-
belles illas, quas coram pedibus suis prostratas ac ti-
midas videt, mansuetus præterit. Serviant inscri-
ptioni Poetæ verba: *Satis est prostrasse*. Advertitis
Auditores, quo mea collimet oratio. Abrumpam ita-
que, ut dicenda quæ restant, stent iudicio potius ve-
stro trutinanda, quam exprimenda dictione eme-
dullata. Neque hic dissimulabo, *Serenissime Elector*,
pudorem meum; imbecillitas mea tam actuosæ in-
doli Tuæ non respondet. Tibi promptius facere,
quam dicere Oratoribus licet. Ad lucem tot incly-
torum factorum connivent oculi. Tuum illum vi-
ctorem gladium, in cervicibus hostium tota Europa
volitantem, stilus non sequitur. Tua hæc Fortitudo
cur-

currum triumphalem per cætos exercitus, fumantesque urbium ruinas, celerius rapit, quam ut ejus impressa ubique vestigia notare liceat. Sequar tamen, parum æquis licet passibus. Tua enim hæc est gloria, MAXIMILIANE EMANUEL, Tua hæc laus, ut in laudibus Tuis, licet toties iterentur, nec peccare adulatio, nec egere eloquentia, nec orator in inveniendo hærare possit. Et ad Vigilantiam quod attinet, quis eam non suspiciat, qui curate advertit. Nunquam non extiterunt, qui arma sua libidinis & avaritiæ instrumenta facerent: qui expilare felices, nudare pauperes, corripere omnium ac convasare fortunas, proprium maximumque bellorum putarent negotium: qui aliena invadere, occupare non sua, jus omne collocare in armis, regiam laudem existimarent. Talia ne Tuis fraudi essent, Vigilantia effecisti, incomparabilis Heros. Defendisti Tua, non dilatasti per vim. Tueri, quam raperere duxisti satius; quodve inferre voluit excidium hostis, sagacissime averruncasti. Nihil propere, deliberato omnia suscipis; gnarus omnino, ad pœnitentiam properare, qui judicat cito; facillimeque impingere, qui parum providet. Hæc viam Tibi ad Fortitudinem stravit, hæc ad victorias animum intendit. Magna hic memorandi mihi copia foret, quos ductaris exercitus, quas expugnaris urbes ac oppida, quas fuderis acies, quæ viceris prælia, quos reportaveris triumphos. Sed quis decem, & amplius annos, unius horæ brevitate includat? Majoribus lucubrationibus hæc relinquenda sunt, integris

voluminibus explicanda. Quod *Claudianus* de
Honorio pulcherrime scripsit;

— — — *mediumque per hostem*

Flammatus virtute pia, propriæque salutis

Immemor, & stricto prosternens omnia ferro,

Barbara fulmineo secuit tentoria cursu;

Tibi majori jure debetur, qui rebus fortiter actis
amplissimum gloriæ emensus es campum. Immi-
nebat Austriæ Tartarorum Turcarumque crudelitas,
lateque secum agrorum vastitates, oppidorum exci-
dia, direptiones urbium, fortunarum prædas, exilia
civium, innocentum funera invehebat. Sed Otto-
manicus ille Xerxes suum in Te invenit Miltiadem,
agnovit Marathonios in Austria campos. Lunatos
in prælia coegit exercitus, sed ut Lunaticam disceret
suz fortunæ constantiam, quando furibunda Lunæ
decertantis cornua infregisti Bavarice Leo. Primæ
nempe Fortitudinis Tuæ experimentum Vindobo-
na experta est, & ita experta est quidem, ut durissi-
mæ obsidionis oblita, ne nunc quidem Martium de-
miretur satis animum. In obscuro pulverulentæ
nubis globo, in medio tormentorum tonitru, in in-
termicantibus gladiatorum fulgetris, in ignium missi-
lium telis fulminantibus quasi, insultabas periculis,
laceffiveras nasutum hostem, ibas obviam discrimi-
nibus, mille mortes momento adoriebaris, securus
aleæ, prodigus vitæ, honoris avarus. Nihil de Pan-
noniæ, pauca de finibus Belgii dicam, quod guber-
nas hodie, Hispanici? Videbatur ei certe supremum
casum jam adstruxisse fortuna; sed Tua prævertit
fortis-

fortissima Virtus, affuitq; Numen consiliis, quæ benigne inspirarat. Durant igitur hæ provinciam, non tam viribus suis, quam Fortitudini Tuæ innixæ: durabuntque in posterum, si neque hæc demiseris bellicosæ Virtutis specimina, & addideris nova, quibus reficias atque instaures, quæ hætenus quidem suffulciisti. Sufficiat tamen, *Elector*, fundasse Te Belgii cymbam interim, contra tempestates furentes, & præcavisse naufragium: cum detonuerit procella, fluctusque confederint, non minor jactatæ navis Tibi incumbet cura, quam conservandæ fuerat ante. Ubi nunc estis maligni censores, qui iniqui præsentibus, vetera saltem soletis extollere, & accusare nostra tempora, tanquam sterilia virtutum, & ad edenda fortitudinis exempla, effœta atq; inepta. Habemus in Nostro, quæ opponamus antiquis ducibus, quæ Curiorum Fabriciorumque gloriam æmulentur aut æquent. Sed tantus bello cum sis, quis Te Clementia existimet minorem esse in toga? Apperta Tibi mens est, sincera, candida; non recondita, non tecta, aut fallax. Procul Tiberianæ artes, & quicquid ille pestilentiam ab Hetruria doctor, instar Circei poculi instillatum ivit Principibus, ut exstincta in iis leonina indole, lupinam vulpinamque induceret; & Palatinæ Minervæ, hoc est, generosæ prudentiæ loco, nescio quod ex fraude sævitiaque conflatum in aulis dedicaret idolum. Convitium fuerit, clementem dici, qui immitis & asper est: nec, nisi per contumeliam, durus ac barbarus, vocabitur bonus. Mimica hæc sunt, quæ adulatio humilibus, aut
terror

terror miseris exprimit. Clemens audiat Noster, ralem enim experiuntur Cives: bonus audiat Noster, hoc nomen apud felices, hoc apud evolutos fortunis meruit. Hos titulos nobis, non assentatio, non metus fingit; affectus, amor, veritas suggerit, pietate & clementia Principis provocata. Maeste hac indole, *Magne Elector*, quam & naturæ Tuæ beneficio debes, & juxta pulcherrime contendis, ut Aquilarū connubio immixta, harum sanguine augeatur ac crescat, simul excelsæ earum remigio feratur ad astra.

Excurrem hic in parem Aquilæ Sarmaticæ indolem, nisi me hæc ipsa admoneret conscia tenuitatis, juberetque memorem esse, non nisi temerarium Oratorem eum alitem sequi, cui soli datum est, ut Poeta dicente, *negata tentet iter via*. Subsistam proinde, & vel e longinquo positus mirabor volatum, cui rotunda epigraphe prælusit Maro: *Viamque affectat Olympo*.

Ite MAXIMI PRINCIPES, quo arctissime ligatos propellit amor, invitat cælum, vota publica certatim sequuntur. Necdum Leonis domum Sol in Zodiaco deseruit, sed nec Solem deseruit Aquila. Accipimus omen fortunatissimi Neonymphi. Hærebit Aquila Sarmatica in Leone Bavavico desixa: Solis Justitiæ opus erit, mutuis amoribus ita uniri. Qui vos amor hodie jungit, ad senium inviolatos deducet. Non eum jurgia, non fastidia, non agrarum suspicionum cura libabit. THERESIÆ CUNIGUNDÆ inter liberorum nepotumque cuneos exultantis imaginem, sæpe pro Cybele bonus posteritatis error accipiet. Renovabit Aquilæ senectam in grandævo Parente Vestra felicitas. Vestris pignoribus donatus ætatem trahet. Mistus Bavavico Sarmaticus sanguis, feret æmulam Parentibus prolem: hinc novus dicendi campus (huc pennas, huc sepias vestras Oratores!) Eloquentiæ se aperiet. Nec de fama dubitate. Hanc præstabit æternam pennæ remigium, quam per orbem terrarum sparsam, nulla vis, nulla temporum ætas exinguet.